

УДК 336.02

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-4-55>

**Шевчук К.Д.**  
аспірант кафедри фінансів  
ДВНЗ «Київський національний економічний університет  
імені Вадима Гетьмана»

**Shevchuk Kostiantyn**  
SHEI "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman"

## **РИЗИКИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ**

## **RISKS OF TAXATION OF LEGAL ENTITIES INCOME IN THE FINANCIAL SERVICES MARKET OF UKRAINE: PROBLEMS OF MODERN STAGE**

У статті досліджено ризики, що виникають на сучасному етапі під час оподаткування доходів юридичних осіб на ринку фінансових послуг України. Розкрито можливості ухилення від сплати податків на ключових сегментах вітчизняного ринку фінансових послуг та їх вплив на фіскальні інтереси держави й ринкову поведінку платників податків. Встановлено вплив особливостей банківської діяльності на виникнення податкових ризиків для банківських установ на ринку фінансових послуг. Охарактеризовано ризики оподаткування, що виникають під час торгівлі цінними паперами в Україні. Розкрито механізми використання інститутів спільного інвестування для уникнення оподаткування в нашій державі. Встановлено причини генерації податкових ризиків у діяльності страхових організацій. Визначено основні відсутні та неповноцінні компоненти податкового законодавства, які сприяють виникненню податкових ризиків для учасників ринку фінансових послуг.

**Ключові слова:** фінансові інституції, фінансові послуги, ринок фінансових послуг, податки, оподаткування, податкові ризики.

В статье исследованы риски, возникающие на современном этапе при налогообложении доходов юридических лиц на рынке финансовых услуг Украины. Раскрыты возможности уклонения от уплаты налогов на ключевых сегментах отечественного рынка финансовых услуг и их влияние на фискальные интересы государства и рыночное поведение плательщиков налогов. Установлено влияние особенностей банковской деятельности на возникновение налоговых рисков для банковских учреждений на рынке финансовых услуг. Охарактеризованы риски налогообложения, которые возникают при торговле ценными бумагами в Украине. Раскрыты механизмы использования институтов совместного инвестирования для уклонения от налогообложения в нашем государстве. Установлены причины генерации налоговых рисков в деятельности страховых организаций. Определены основные отсутствующие и неполноценные компоненты налогового законодательства, которые содействуют возникновению налоговых рисков для участников рынка финансовых услуг.

**Ключевые слова:** финансовые институции, финансовые услуги, рынок финансовых услуг, налоги, налогообложение, налоговые риски.

The article researches the risks that arise at the current stage in taxation of legal entities income in the financial services market of Ukraine. Development of financial services market is, among other things, determined by effectiveness of government regulation in this area. On the one hand, leading financial institutions are also major taxpayers (first of all, income tax), and on the other, it is extremely important for financial services market to find a reasonable compromise between the fiscal value of taxes and their role as regulator of economic relations. Tax risk is considered as the probability of loss (state or payer) in the taxation process. In this context, the main types of tax risk arising in financial services market of Ukraine are considered. The possibilities of tax evasion in the key segments of domestic financial services market and their impact on fiscal interests of the state and market behavior of taxpayers are revealed. The influence of banking activity features on the emergence of tax risks for banking institutions in financial services market has been determined. Defective components of banking legislation that affect the emergence of tax risks in banking activities are identified. The risks of taxation arising in the process of securities trading in Ukraine are characterized. The mechanisms of using institutions of collective investment for tax evasion in our country are revealed. The dual nature of investment funds' taxation issue in Ukraine is characterized. The reasons of tax risks' generation in the activities of insurance organizations have been identified. The impact of tax innovations concerning the taxation of insurance activity on insurers' tax risks in Ukraine was evaluated. The main missing and defective components of tax legislation that contribute to the emergence of tax risks for participants of financial services market are identified: in the banking sector: formation of reserves; procedure for recognizing bad debts; differences that arise when performing debt transactions; in securities sector: derivatives transactions; in insurance sector: reserves formation, reinsurance operations; in asset management activities: benefits granted to institutions of collective investments.

**Key words:** financial institutions, financial services, financial services market, taxes, taxation, tax risks.

**Постановка проблеми.** Розвиток ринку фінансових послуг визначений ефективністю його державного регулювання. Оцінюючи вплив різноманітних регуляторних інструментів на фінансовий сектор, виділимо особливу роль податків. З одного боку, провідні фінансові інституції є крупними платниками податків (насамперед, податку на прибуток), а з іншого боку, саме для ринку фінансових послуг надзвичайно важливим є пошук розумного компромісу між фіскальним значенням податків та їх роллю як регулятора економічних відносин. Сучасний стан вітчизняного ринку фінансових послуг засвідчує потребу актуалізації наявних підходів до оподаткування на ринку фінансових послуг, зокрема шляхом ідентифікації ризиків оподаткування доходів юридичних осіб – фінансових інституцій.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Проблематика податкових ризиків розкрита в працях О. Безкровного, В. Вітлінського, В. Захоя, Ю. Іванова, Т. Мисник, О. Перевалової, А. Соколовської О. Тимченко, В. Федосова та інших науковців. Питання розвитку українського ринку фінансових послуг, зокрема оподаткування, досліджувалися С. Бірюком, М. Бурмакою, Н. Внуковою, О. Костюкевич, Д. Леоновим, Б. Стеценком, А. Федоренком. Водночас існування вагомих проблем оподаткування на ринку фінансових послуг свідчить про необхідність подальших наукових пошуків у цьому напрямі.

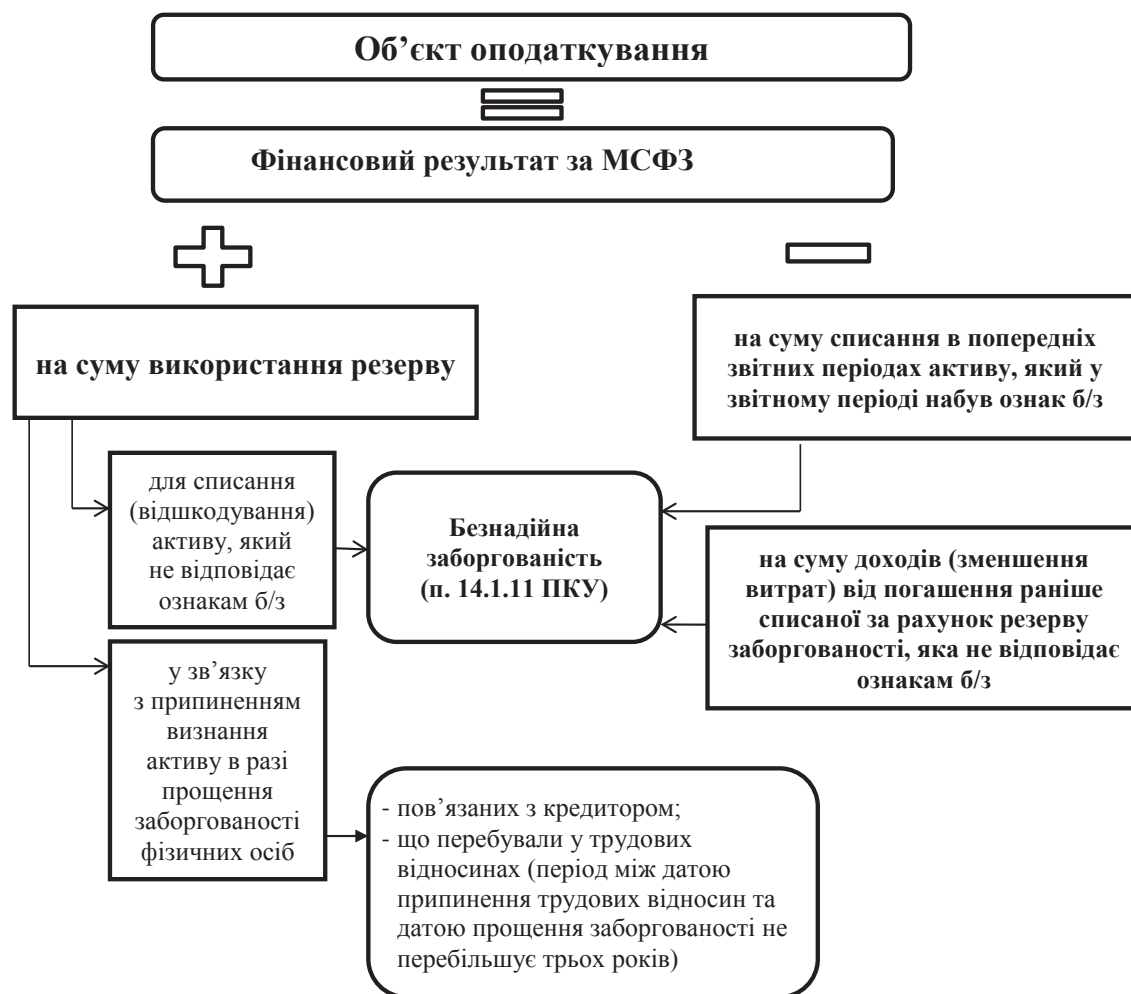
**Метою** статті є ідентифікація ризиків, що виникають під час оподаткування доходів юридичних осіб на ринку фінансових послуг, та їх впливу на ринкову поведінку платників податків.

#### **Виклад основного матеріалу дослідження.**

Надалі орієнтуватимемося на підхід до сутності ризику як ймовірності настання небажаної події або отримання несприятливого результату. Отже, податковий ризик розглядається як ймовірність втрат (держави або платника) під час оподаткування. Ризики під час надання фінансових послуг можуть привести як до втрат бюджету, так і до втрат платника. Саме таке тлумачення податкового ризику можна знайти у працях В. Вітлінського та О. Тимченко [1, с. 18].

У статті ми зупинимося на джерелах ризику, що пов'язані зі специфікою діяльності платників податків, тобто суб'єктів ринку фінансових послуг. Саме особливості діяльності впливають на формування об'єкта оподаткування внаслідок надання фінансових послуг, генерують ризики ухилення від оподаткування та ускладнюють контроль з боку фіскальних органів за дотриманням податкового законодавства.

Аналіз розпочнемо з ризиків, що виникають під час оподаткування прибутку банків. Специфіка кредитної діяльності банків визначає формування резервів для захисту від збитків (у 2008–2018 рр. частка резервів у витратах банків коливалась у межах 16–60% [2]). Тенденції у формуванні резервів опосередковано засвідчують, що резерви використовуються банками для оптимізації оподаткування (податкові ризики генеруються в періодах, коли темпи зростання резервів випереджають темпи збільшення доходів). Згідно з положеннями Податкового кодексу України схема коригування оподаткованого прибутку на фінансові різниці виглядає так (рис. 1).



**Рис. 1. Коригування фінансового результату банків на фінансові різниці у зв'язку з формуванням та використанням резервів під зменшення корисності активів**  
*Джерело: побудовано автором за джерелом [3]*

Маніпулювання резервами є однією з відомих податкових «лазівок». Про це зазначають вітчизняні науковці [4, с. 121; 5, с. 68; 6–7], але не надають конкретних пропозицій, спрямованих на мінімізацію цього виду податкового ризику. З графічної формалізації норми податкового законодавства (рис. 1) чітко простежується така логіка коригування: держава як суб'єкт, який встановлює правила оподаткування, не дає змоги зменшувати податкові зобов'язання за рахунок використання резервів для списання заборгованості, яка не відповідає ознакам безнадійності. При цьому самого визначення поняття «безнадійна заборгованість» у Податковому кодексі України немає, проте зазначаються випадки, в яких вона вважається безнадійною.

Першою ознакою безнадійності, згідно з п. 14.1.11 Податкового кодексу України, є закінчення терміну позовної давності. Під час застосування зазначеної ознаки виникає проблема оцінювання заходів (вимагає проведення фіскальними органами відповідної перевірки),

вжитих банком для повернення заборгованості, а також те, чи справді неможливим є повернення коштів. Отже, факт закінчення терміну позовної давності ми не вважаємо беззаперечною ознакою безнадійності.

Наступний випадок безнадійної заборгованості, з яким ми повністю погоджуємося, – це прострочена заборгованість померлих осіб за відсутності спадкового майна, на яке може бути звернено стягнення. Майже аналогічним є третій випадок, а саме «прострочена заборгованість осіб, які у судовому порядку визнані безвісно відсутніми, оголошені померлими» [3]. Однак тут виникає питання про те, чому під час судового визнання не розглядається можливість звернення стягнення на спадкоємців.

Четверта ознака «безнадійності» включає кілька критеріїв, таких як термін прострочення (понад 180 днів); обмеження по сумі (для юридичних осіб не більше мінімально встановленого законодавством розміру безспірних вимог кредитора для порушення провадження у справі

про банкрутство, а для фізичних – не більше 25% річної суми мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного податкового року).

Важливе питання, яке виникає під час аналізування вказаних норм, полягає в тому, як ця ознака корелює з ознакою закінчення терміну позовної давності, адже якщо прострочення перевищує 180 днів, але не перевищує 1095 днів, то термін позовної давності ще не минув. Отже, є певна суперечність із першою ознакою безнадійності. Встановлення таких обмежень фактично означає, що держава дає змогу не вживати заходів стягнення з боржника, якщо сума боргу перебуває в певних межах, а вона готова поступитися податковими надходженнями.

Також не беззаперечно безнадійним нам представляється випадок заборгованості суб'єктів господарювання, визнаних банкрутами або припинених як юридичні особи у зв'язку з ліквідацією. Банк може надавати кредити юридичним особам, засновниками яких є фактично пов'язані особи, а потім симулювати штучне банкрутство для власного збагачення, тому навряд чи доцільно державі як суб'єкту податкових відносин втрачати надходження й давати змогу не збільшувати оподатковуваний прибуток на суму резерву, витрачену на покриття такої заборгованості. Аналогічне зауваження стосується випадку прострочення понад 360 днів. Навіть з огляду на ремарку законодавця, що цей випадок не поширюється на пов'язаних осіб або осіб, що перебували у трудових відносинах, на практиці це легко можна сфальсифікувати, зареєструвавши підприємства на підставних осіб.

Важливий вид коригувань оподатковуваного прибутку, який стосується як банків, так й інших фінансових установ, які функціонують на ринку фінансових послуг, – це різниці, які виникають під час здійснення фінансових операцій. Зокрема, до них належить оподаткування процентів за борговими зобов'язаннями, а саме кредитами, позиками, депозитами, операціями РЕПО, договорами фінансового лізингу, іншими запозиченнями незалежно від їх юридичного оформлення.

Ключовими елементами цього механізму є наявність умов, за яких здійснюється коригування; наявність обмежень, у рамках яких здійснюється збільшення (зменшення) фінансового результату до оподаткування.

Умови, за яких здійснюється коригування, визначені таким чином: якщо сума боргових зобов'язань по операціях з пов'язаними особами-нерезидентами більш ніж у 3,5 рази перевищує власний капітал платника, а для фінансових установ та компаній, що займаються виключно лізинговою діяльністю, – більш ніж

у 10 разів, то виникає обов'язок коригування. Формалізовано правило коригування можна представити у вигляді такого алгоритму [3]:

$$С \text{ збільш.} = СП - (ФРО + ФВ + АВ) / 2 \quad (1)$$

де С збільш. – сума, на яку збільшується фінансовий результат до оподаткування; СП – сума процентів за кредитами, позиками та іншими борговими зобов'язаннями; ФРО – фінансовий результат до оподаткування; ФВ – фінансові витрати за даними фінансової звітності; АВ – сума амортизаційних відрахувань за даними фінансової звітності.

Однак у майбутніх податкових періодах платник має право зменшити фінансовий результат на суму процентів, що перевищують встановлене обмеження, на яку був збільшений фінансовий результат. Однак робити це він має щорічно на 5% від суми процентів, що залишилися не врахованими у зменшенні фінансового результату до оподаткування [3]. Отже, фактично спочатку платник податку сплачує авансовий внесок податку на прибуток, збільшуючи фінансовий результат до оподаткування, а потім відшкодовує його шляхом зменшення фінансового результату. Принаймні теоретично платнику невігдно допускати перевищення суми процентів, нарахованих пов'язаним особам-нерезидентам, проте вже у самому механізмі містяться підказки, як не допустити такого перевищення. Насамперед слід назвати маніпулювання величиною власного капіталу, щоби не допустити перевищення, або маніпулювання елементами, що враховуються під час розрахунку обмеження. Питання виникають також до показників, що визначають умови коригувань, а саме 3,5 і 10 разів. Цікаво, яка кількість платників податків має перевищення цих показників, на яку величну нарахованих процентів здійснюється збільшення фінансового результату, який це має фіскальний ефект?

Ще один вид фінансових різниць виникає під час здійснення операцій з торгівлі цінними паперами. Основоположні правила формування об'єкта оподаткування в цьому разі є такими.

1) Фінансовий результат від операцій з цінними паперами визначається лише в тому звітному періоді, в якому придбані раніше цінні папери були відчужені. Останнє означає не лише продаж, але й операції міни, дарування, тобто будь-які операції, де має місце факт переходу права власності на цінні папери. Отже, придбання й продаж відображаються в обліку цінних паперів не в періодах здійснення зазначених операцій, а фактично в періоді, в якому відбулася заключна операція. Це запобігає маніпулюванню задля оптимізації бази оподаткування.

2) Якщо фінансовий результат від'ємний, то його переносять на зменшення загального фінансового результату від операцій з цінними паперами подальших звітних періодів. Основна мета таких коригувань полягає в перенесенні збитків від операцій з цінним паперами на подальші періоди, коли матимуть місце доходи.

3) Для певних видів операцій коригування не відбуваються. До них належать операції платників податку з розміщення, погашення, викупу та подальшого продажу, конвертації цінних паперів власного випуску; видача заставодавцями неемісійних цінних паперів (векселів) під час їх видачі та погашення; операції РЕПО, операції з урахування векселів, інші операції з цінними паперами, які, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку, визнаються кредитними; операції з деривативами [3]. В цьому разі фінансовий результат визначається за формулою: «Доходи мінус Витрати». Ця особливість, а саме відсутність коригувань, спонукає нас до більш детального аналізу задля виявлення можливостей заниження оподаткованої бази.

Стосовно операцій платників податку з цінними паперами власного випуску зауважимо, що, згідно зі Стандартом 15 НСБО, не визнаються доходами надходження від первинного розміщення цінних паперів [8]. Первинне розміщення може мати наслідком надходження коштів у межах номінальної вартості цінних паперів (наприклад, для акцій, коли відбувається формування статутного фонду), яке не супроводжується формуванням емісійного доходу. Якщо ж ціна розміщення перевищує номінальну вартість акцій, то формується емісійний дохід, який також не підлягає оподаткуванню. Водночас у п. 14.1.58 ПКУ містяться норми, представлені нами в табл. 1.

У визначенні емісійного доходу, наведеному в ПКУ, зазначаються види цінних паперів, за якими визнається цей дохід, а також зазначається, що для певних видів цінних паперів емісійний дохід може виникати під час подальших розміщень після зворотного викупу. Це корелює з п. 141.6.1 ПКУ, за якого «звільняються від оподаткування кошти спільного інвестування» [3]. Таке звільнення, на наш погляд, генерує ризики втрат бюджету через використання інститутів спільного інвестування. На оптимізацію оподат-

кування звертають увагу у своїх працях вітчизняні дослідники [9, с. 150–151; 10, с. 839].

Одна з досить простих схем використання ІСІ застосовується у будівництві. Якщо би продаж новозбудованих квартир здійснювався забудовником безпосередньо покупцю, то угода укладалася б на основі ринкової ціни, а у забудовника формувалася оподатковуваний прибуток. Використання ІСІ змінює податкові наслідки, оскільки спочатку забудовник продає майнові права ІСІ за ціною, що покриває витрати будівництва та забезпечує мінімальну рентабельність. Потім компанія з управління активами реалізує їх уже за ринковими цінами, а прибуток не оподатковується та розподіляється між інвесторами у вигляді дивідендів, що приводить до втрат бюджету. Зацікавленість у розвитку будівельної галузі безпосередньо не залежить від можливості застосування ІСІ для оптимізації. Відповідно, збереження таких пільг є недоречним. У зв'язку з цим ми погоджуємося з такими дослідниками, як І. Луценко та В. Хомутенко, в тому, що надані податкові преференції пайовим інвестиційним фондам та особливі умови під час їх оподаткування не сприяють залученню інвестиційного капіталу до реального сектору економіки [10, с. 839].

Податкові ризики генерує також страховий сектор ринку фінансових послуг. У працях науковців та практиків неодноразово зазначалося про використання особливостей оподаткування страхового бізнесу задля мінімізації податкового навантаження та наводилися основні схеми оптимізації оподаткування [11; 12].

Як відомо, з 1 січня 2015 р. змінився порядок оподаткування доходів страховиків. До 1 січня 2015 р. оподатковувалися доходи страховика за ставкою 3%. Противники таких підходів вважали, що спеціальний режим оподаткування не став стимулом розвитку страхового ринку, тоді як страхові компанії однозначно виступали за його збереження. Основними аргументам на користь діючого раніше порядку були його прозорість та простота щодо контролю фіскальними органами.

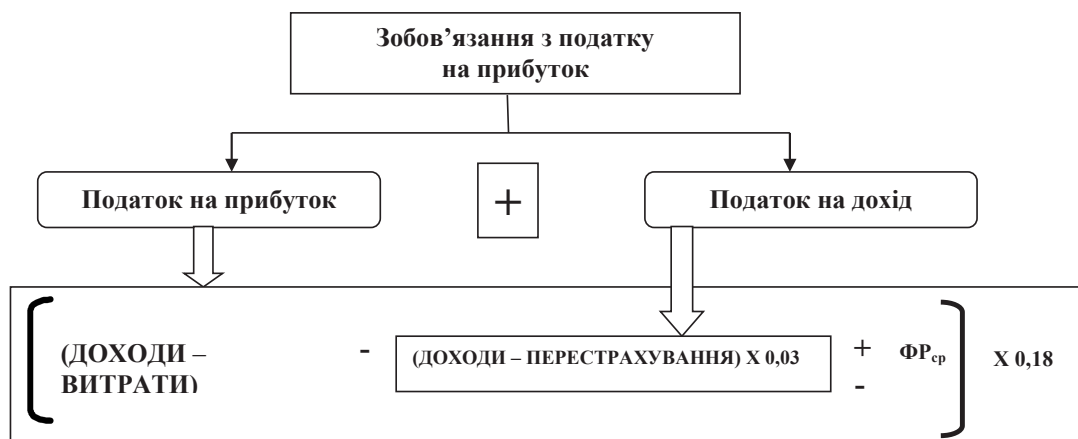
Новий порядок фактично є змішаною системою оподаткування, тобто залишився елемент старого механізму та водночас з'явився новий. Страховик має сплачувати податок на прибуток

Таблиця 1

## Формування емісійного доходу

Первинне розміщення	Наступне розміщення
ЕД = Ц прод. – НВ	ЕД = Ц прод. – Ц зворотн. вик.
Види цінних паперів	
– Власні акції (інші корпоративні права); – інвестиційні сертифікати.	– Інвестиційні сертифікати; – акції інвестиційних фондів.

Джерело: побудовано за джерелом [3]



**Рис. 2. Формування зобов'язань страховика з податку на прибуток**

*Джерело: побудовано автором за джерелом [3]*

за ставкою 18% і, як і раніше, податок на дохід за ставкою 3%. Сучасний механізм оподаткування страховиків представлений на рис. 2.

З рис. 2 видно, що податок на дохід є вбудованим у механізм формування зобов'язань страховика з податку на прибуток. Новий порядок критично оцінюється науковцями. Зокрема, зазначається такий його недолік, як можливість маневрування доходами та витратами, обумовлена відсутністю чіткого регламентування у законодавстві переліку доходів та витрат страховика, наявністю суб'єктивного чинника під час оцінювання страхових резервів [11; 12].

Формування резервів у страховому бізнесі однозначно генерує податковий ризик. Темпи формування резервів майже щорічно випереджають темпи зростання страхових премій. Така тенденція працює не на користь підвищення фіскальної ролі податку на прибуток. Висловимо свої міркування щодо змін в оподаткуванні страховиків та спричинених ними ефектів. По-перше, введення «змішаної» системи оподаткування прибутку страховика мало яскраво виражену фіскальну мету; по-друге, чинний механізм не запобігає псевдоперестрахованню як інструменту мінімізації податкових зобов'язань; по-третє, залишається можливість застосування всіх раніше відомих схем ухи-

лення від оподаткування; по-четверте, коригування, пов'язані зі створенням страхових резервів, формують додаткові можливості для заниження об'єкта оподаткування, оскільки не виключають суб'єктивізму під час оцінювання.

**Висновки з проведеного дослідження.** Очевидно, що ризики, пов'язані з оподаткуванням прибутку, генеруються передусім природою прибутку як об'єкта оподаткування. Вони підсилюються особливостями ведення бізнесу фінансовими установами на ринку фінансових послуг в Україні. В механізмі оподаткування прибутку, отриманого від операцій на ринку фінансових послуг, податкові ризики генерують у банківському секторі (формування резервів, порядок визнання безнадійної заборгованості, різниці, які виникають під час здійснення операцій з борговими зобов'язаннями); у секторі операцій з цінними паперами (операції з деривативами); у страховому секторі (формування резервів, операції з перестраховання); в діяльності з управління активами, а також пільгами, наданими інститутам спільного інвестування. Отже, шукати шляхи вдосконалення оподаткування прибутку фінансових установ задля запобігання заниженню прибутку або використанню схем мінімізації навантаження з податку на прибуток слід саме з урахуванням зазначених ризиків.

#### Список використаних джерел:

1. Вітлінський В., Тимченко О. Концептуальні положення стосовно ризику в сфері оподаткування. *Фінанси, облік і аудит*. 2005. Вип. 6. С. 13–19.
2. Статистика. Показники банківської системи / Національний банк України. URL: [https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=34661442&cat\\_id=3479859](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=3479859) (дата звернення: 15.07.2019).
3. Податковий кодекс України / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.07.2019).
4. Легкостаєва О., Шопіна А. Шляхи удосконалення оподаткування вітчизняних банків з урахуванням міжнародного досвіду країн Європи. *Молодий вчений*. 2015. № 1(16). С. 119–122.
5. Манюк Н., Савчук Т. Особливості оподаткування банківських установ. *International Scientific Journal*. 2016. № 1. С. 66–69.

6. Амбарчян В. Облік формування та використання резервів за фінансовими активами банків: модель очікуваних збитків. *Облік і фінанси*. 2017. № 1(75). С. 9–16.
7. Литвин Н. Проблемні аспекти бухгалтерського обліку кредитних операцій банків. *Українська наука: минуле, сучасне майбутнє*. 2014. Вип. 19. Ч. 1. С. 60–66.
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 15.07.2019).
9. Паентко Т., Болошева А. Участь фінансових установ у схемах ухилення від оподаткування: реалії України та перспективи протидії. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2014. № 2. С. 148–158.
10. Луценко І., Хомутенко В. Сучасний механізм оподаткування інститутів спільного інвестування та їх учасників. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 835–840.
11. Резніченко К., Самофат І. Особливості оподаткування страхових компаній в Україні. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1. С. 143–154.
12. Квасовський О., Стецько М. Сучасні трансформації та проблемні аспекти оподаткування фінансових результатів діяльності страховиків в Україні. *Світ фінансів*. 2017. № 3(52). С. 19–33.

#### References:

1. Vitlinskyi V., Tymchenko O. (2005). Kontseptualni polozhennia stosovno ryzyku v sferi opodatkuвання [Conceptual provisions regarding tax risk]. *Finansy, oblik i audyt*, vol. 6, pp. 13–19.
2. Natsionalnyi bank Ukrainy (2019). Statystyka. Pokaznyky bankivskoi systemy [Statistics. Banking system indicators]. Available at: [https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=34661442&cat\\_id=3479859](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=3479859) (accessed: 15 July 2019).
3. Verkhovna rada Ukrainy (2010). Podatkovyi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (accessed: 15 July 2019).
4. Lehkostaieva O., Shopina A. (2015). Shliakhy udoskonalennia opodatkuвання vitchyznianskykh bankiv z urakhuvanniam mizhnarodnoho dosvidu krain Yevropy [Ways to improve the taxation of domestic banks, taking into account the international experience of European countries]. *Molodyi vchenyi*, no. 1, pp. 119–122.
5. Maniuk N., Savchuk T. (2016). Osoblyvosti opodatkuвання bankivskykh ustanov [Features of taxation of banking institutions]. *International Scientific Journal*, vol. 1, pp. 66–69.
6. Ambarchian V. (2017). Oblik formuvannia ta vykorystannia rezerviv za finansovymy aktyvamy bankiv: model ochikuvanykh zbytkiv [Accounting for the formation and use of reserves on banks' financial assets: a model of expected losses]. *Oblik i finansy*, vol. 1, pp. 9–16.
7. Lytvyn N. (2014). Problemni aspekty bukhhalterskoho obliku kredytnykh operatsii bankiv [Problematic aspects of accounting for credit operations of banks]. *Ukrainska nauka: mynule, suchasne maibutnie*, vol. 19, pp. 60–66.
8. Ministerstvo finansiv Ukrainy (1999). Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 15 "Dokhid" [Accounting Statement (Standard) 15 "Revenue"]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (accessed: 15 July 2019).
9. Paientko T., Bolosheva A. (2014). Uchast finansovykh ustanov u skhemakh ukhylennia vid opodatkuвання: realii Ukrainy ta perspektyvy protydii [Participation of financial institutions in tax evasion schemes: the realities of Ukraine and the prospects of counteraction]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, vol. 2, pp. 148–158.
10. Lutsenko I., Khomutenko V. (2016). Suchasnyi mekhanizm opodatkuвання instytutiv spilnoho investuvannia ta yikh uchasnkyiv [The current taxation mechanism for co-investment institutions and their participants]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 10, pp. 835–840.
11. Rieznichenko K., Samofat I. (2015). Osoblyvosti opodatkuвання strakhovykh kompanii v Ukraini [Features of taxation of insurance companies in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 1, pp. 143–154.
12. Kvasovskyi O., Stetsko M. (2017). Suchasni transformatsii ta problemni aspekty opodatkuвання finansovykh rezultativ diialnosti strakhovykh kompanii v Ukraini [Current transformations and problematic aspects of taxation of financial performance of insurers in Ukraine]. *Svit finansiv*, no. 3, pp. 19–33.